

Zbořený Kostelec

Zřícenina hradu, v minulosti nazývaného Kostelec nad Sázavou, stojí na skalnatém ostrohu vybíhajícím z vrchu Hradečnice v přírodní rezervaci Čížov. Je obklopen Kosteleckými a Hornopožárskými lesy. Hrad byl založen pravděpodobně za vlády Václava II. na konci 13. století a měl střežit zemskou stezku do jižních Čech.

Historik a heraldik August Sedláček (1843–1926) ve své knize Hrady, zámky a tvrze království Českého popsal, jak zřejmě hrad ke svému jménu přišel: „Není pochyby, že jméno Kostelec pochází od kostelce čili chrámu z kamene postaveného a hradbou zavřeného, kterýž byl lidovou pevností, a že tedy jméno samo ukazuje, že tu byl před hradem, než ještě založen byl, opevněný kostel. Bylť sice ve čtrnáctém století farní kostel ve vsi Kostelci i na protějším břehu řeky Sázavy a v rovině, ale není víře podobno, že by odtud byl přenesen název Kostelce na nově založený hrad, a spíše se zamlouvá, že hrad podržel to jméno, které měla hora před jeho založením.“

První písemná zmínka o hradu je z roku 1342, kdy ho měl v zástavě Oldřich Medek z Valdeka. Císař Karel IV. sice sídlo kolem roku 1356 vykoupil zpět, ale o rok později ho opět zastavil a brzy znovu vyplatil. Karel IV. hrad uvádí ve svém Majestas Carolina jako takzvaně podmínečně zcizitelný, bylo jej tedy možné na určitou dobu zastavit. Na hradě se vystřídalo několik majitelů. Od roku 1413 držel Kostelec rádce krále Václava IV. Jan Sádlo ze Smilkova. Jako umírněný husita v roce 1421 stanul ve dvacetičlenné prozatímní vládě. Byl ale obviněn ze zrady a popraven. Jeho syn později prodal Kostelec loupeživému rytíři Kuneši Rozkošovi z Dubé, který si svoji ekonomickou situaci vylepšoval okrádáním lidí v okolí. Královské vojsko proto hrad obléhalo, ale napoprvé ho nedobyla. Podařilo se to až v roce 1450 výpravě vedené Zdeňkem Konopištským ze Šternberka, jedním z nejmocnějších mužů v zemi, která hrad dobyla a pobořila.

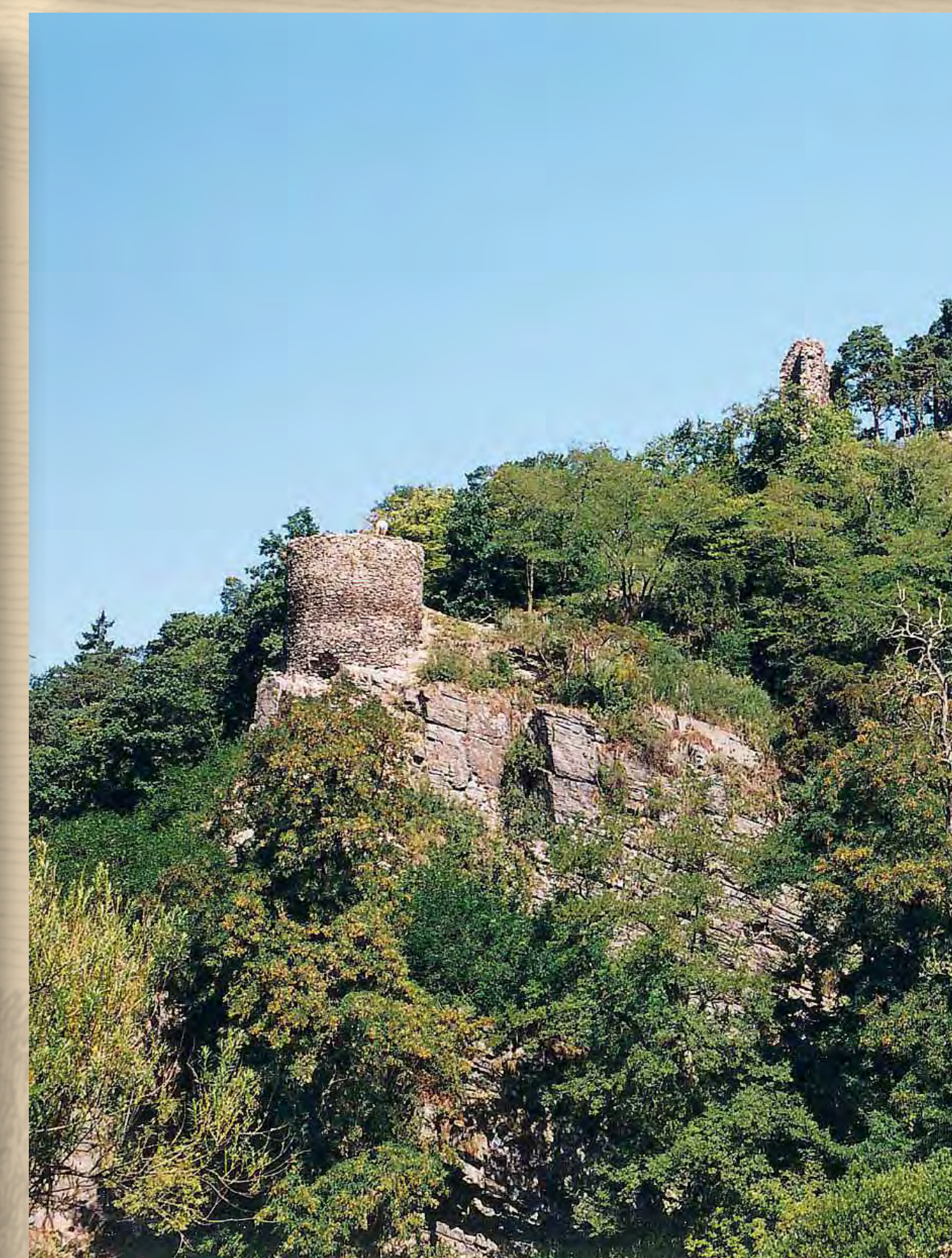
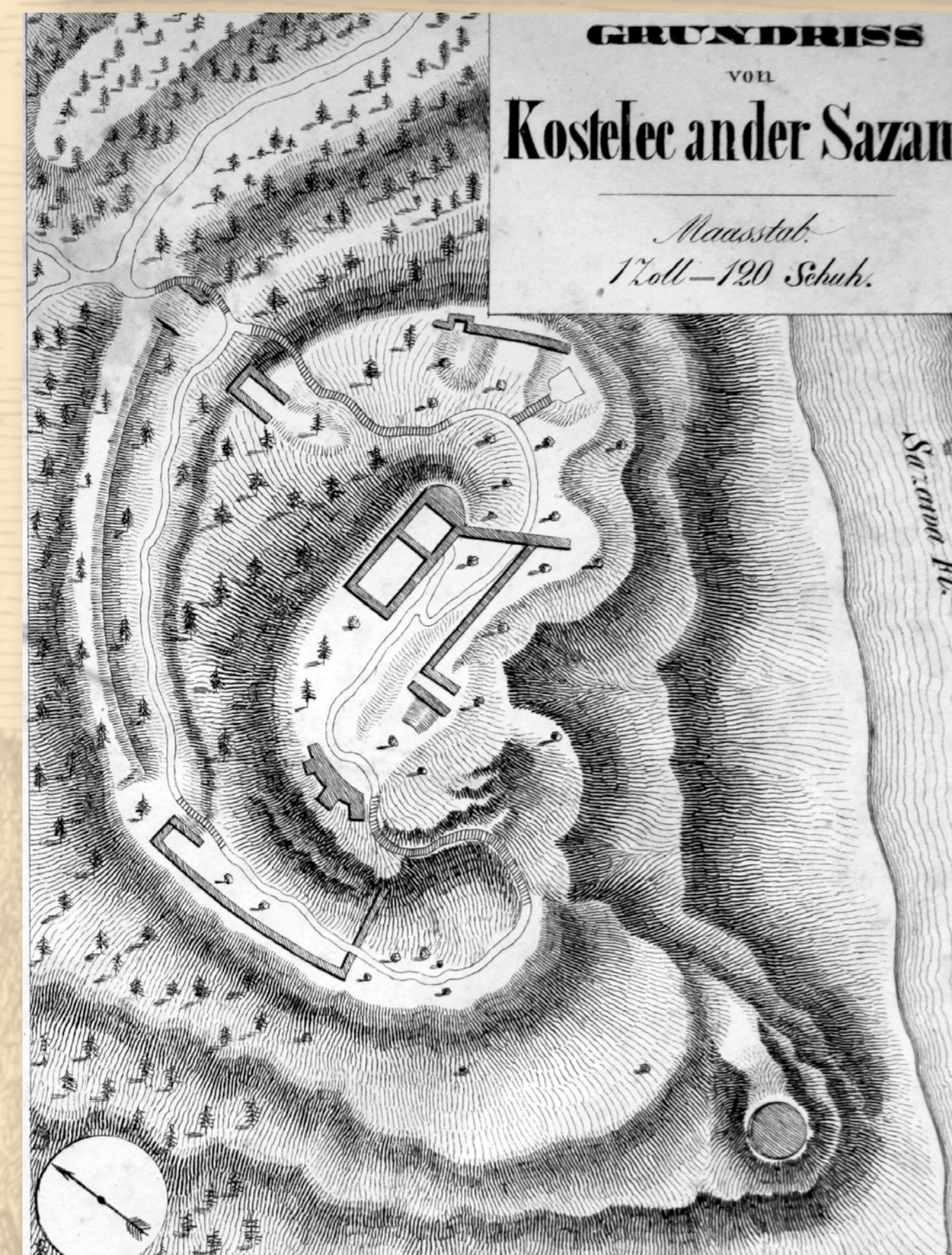
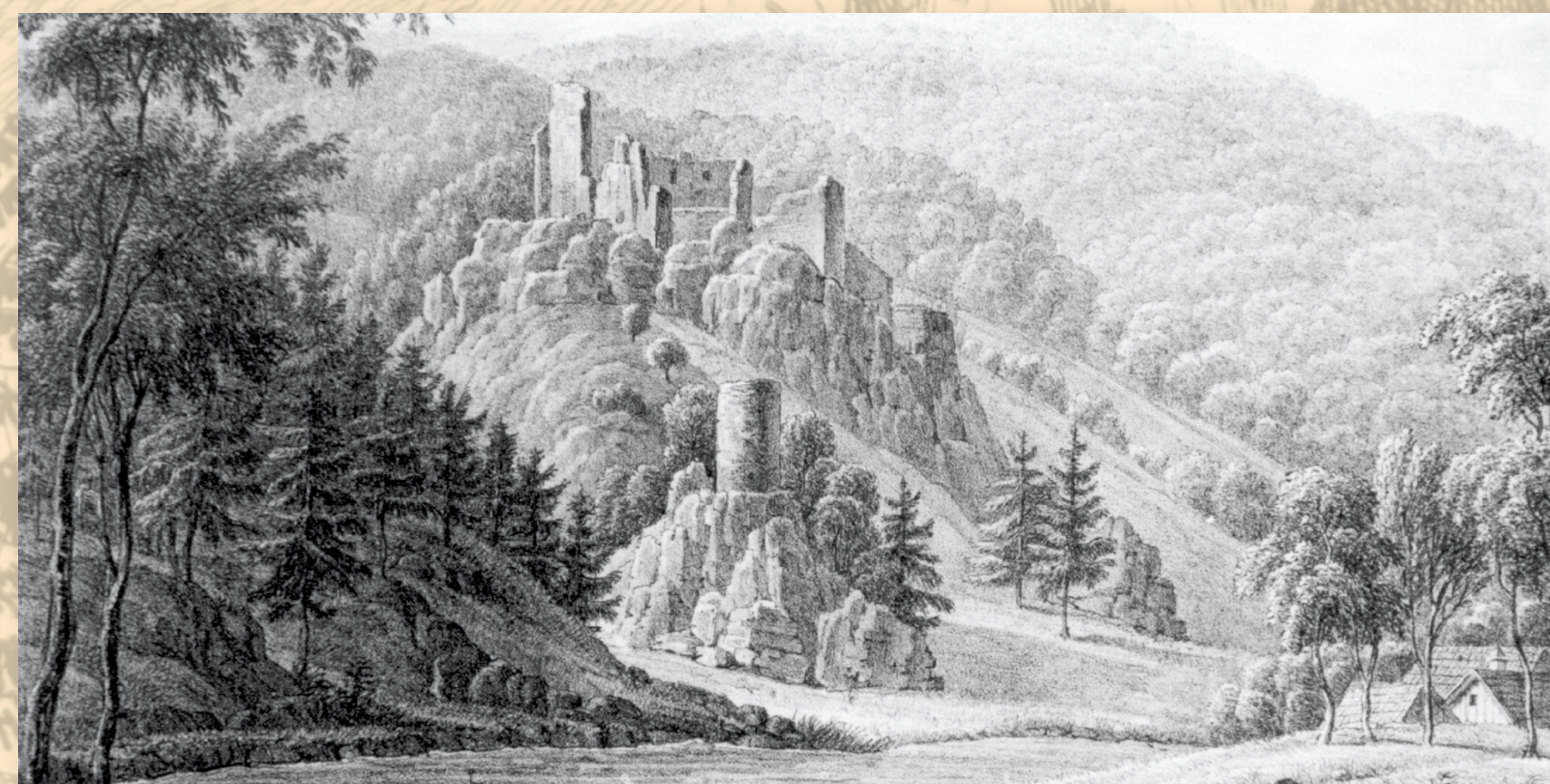
Králův přívrženec Zdeněk Konopištský pak zničený hrad získal, přebudoval a vytvořil z něj centrum vojenské síly a opěrný bod svého panství. Jeho spojenectví s králem ale časem

přešlo v otevřené nepřátelství. Důvodem byl Jiříkův postoj k vysoké šlechtě a omezování jejich zájmů. Když proto papež v roce 1466 prohlásil Jiřího z Poděbrad za kacíře, postavil se Zdeněk Konopištský ze Šternberka do čela tzv. Jednoty zelenohorské, která uposlechla papežské výzvy a snažila se krále svrhnout. Spor vyvrcholil bitvou u Nýrska v roce 1467, ve které bylo vojsko Jednoty zelenohorské poraženo. Jiří z Poděbrad vyhlásil této skupině šlechticů válku, vyslal na jejich hrady vojsko a postupně je dobyl. Tragický osud postihl i Kostelec, který Jiříkoví spojenci dobyli a vypálili. Obnovit se ho už nikdy nepodařilo a zřícenině se začalo říkat Zbořený Kostelec.

Staveniště hradu bylo dvoudílné a mělo zhruba vejčitý tvar. Spodní část obklopovala jádro ze tří stran, na severu, západě a jihu. Na severní a západní straně byla chráněna mohutným vyzděným příkopem, jenž vyúsťoval nad údolím Kamenického potoka, dolní část hradu byla bráněna kamennou zdí. První a nejstarší brána byla postavena v severovýchodní části předhradí. Měla původně věžovitý charakter a jednalo se bezesporu o hlavní vstup do hradu. Druhá, časově mladší brána, vybíhala hluboko do příkopu na severozápadní straně. Třetí brána měla spíše pomocný a především obranný charakter, byla vystavěna na severozápadě a spojovala dolní část hradu s vnějším mohutným valem. Mimo areál hradu na jižní skále byla vysunuta kruhová hláska, z níž byl velmi dobrý palebný výhled na jižní, východní a západní okolí hradu.

Ve zbytku hradu je patrná severní a východní část příkopu, část brány, zdiva budov a nad srázem část okrouhlé věže, která spolu s ochozem spojovací hradby sloužila ke střežení cesty k hradu. František Josef z Vrtby, jeden z dalších majitelů zdejšího panství, nechal na okrouhlé věži vystavět altán, z kterého byl krásný výhled do údolí řeky Sázavy. Na vrchu Hradečnice jsou zbytky dvou obléhacích táborů, starší je položen výše a je špatně čitelný, mladší je naopak zachován velmi dobře. Patrně jsou valy a terasy pro praky, kde dodnes leží balvany používané v minulosti buď jako protizávaží praku, nebo jako střelivo.

Zřícenina se stala vyhledávaným cílem turistů už v 19. století. Navštívil ji také básník Karel Hynek Mácha. V nedalekém Benešově v hájovně Želetínka žila jeho láska Mária Štichová, která ho inspirovala k napsání povídky Mária.

Tajemné pověsti o Zbořeném Kostelci

O hradu koluje řada pověstí. Podle jedné z nich prý byla na Kostelci na jaře 1467 vězněna dcera posledního byzantského císaře Alena Paleologovna. Měl ji zajmout Zdeněk ze Šternberka, vůdce katolické opozice proti králi, a protože si měla vzít syna Jiřího z Poděbrad, Viktorina, držel ji jako rukojmí proti poděbradské straně. Obležení hradu skutečně řídil Viktorin a po dobytí ji prý osvobodil a oženil se s ní.

Další pověst vypráví o nešťastné lásce mladého vinaře, který přišel na Zbořený Kostelec z dalekých zemí. Na svazích pod hradem se od dávných věků pěstovala vinná réva. Říkalo se, že po příchodu mladého vinaře se tu rodilo víno královské chuti. Mladík se ale zamiloval do nevěsty synovce hradního pána. Ani jí nebyl lhostejný, a tak spolu strávili noc. Dívčin ženich pak před jejíma očima ze msty mladíka probodl. Dívka v hrůze padla k zemi a upustila přitom bělostnou šálu, která se zachytila na větvičce vinného keře. Následný sňatek s příbuzným hradního pána ale dlouho nepřežila a brzy žalem zemřela. Keřík, na kterém se tehdy zachytila její šála, uschl a na tomto místě se už nikdy víno neurodilo.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Projekt „Řeky se mění“ vznikl ve spolupráci čtyř místních akčních skupin – Posázaví o.p.s., Královská stezka o.p.s., Lípa pro venkov o.s., Rakovnicko o.p.s.

Partneři projektu:

